

Náměty pro model armády 21. století

Záměr tohoto verbálního modelu armády 21. století vyhovuje dimenzi malého státu. Model je vymyšlen na principu abstraktních úvah. Náměty pro něj vycházejí z analýzy minulé a současné bezpečnostní situace a odpovídají pravděpodobným dlouhodobým trendům globálního vývoje bezpečnostní oblasti, tendencím krizí, konfliktů a válek, jakož i jiným podmiňujícím aspektům.

Fundamentem modelu jsou schematické koncepty uveřejněné časopisem Vojenské rozhledy v číslech 1, 2, 5 až 7 a 10/94. Vybrané statě dotýkající se širokého pole bezpečnostních problémů poukazují na řadu otázek, které jsou určitou předzvěstí toho, co lze z hlediska nastávajícího období očekávat. Umožňují nám udělat si představu mj. o tom, co je vyjádřením prvního předpokladu budoucího národního zájmu, tj. **vůle ke státnosti, případně k zachování národa**. Právě to je však v současné době poněkud v pozadí zájmu veřejnosti. Článek je příležitostí k zamyšlení nad tímto fatálním stavem a zmíněné materiály z oblasti obranné a bezpečnostní politiky zasluhují nejen z tohoto důvodu širší publicitu.

* * *

Přestože je zkoumanou problematikou vzdálený obzor budoucí armády malého státu, vše nasvědčuje tomu, že současné a především očekávané výrazné přeměny v technické oblasti a její rozhodující vliv na všechny součásti vojenství vyžadují seriózní přístup k oblasti obrany státu již nyní. Jedině tak se příští generace neodsoudí do role trpného nositele bezpečnostních nejistot a s tím spojených nepředvídaných následků. Jedná se o výzvu, která má mnoho širších souvislostí.

Z hlediska možností proporce však jeden článek neumožňuje rozsáhlejší rozbor. Náměty modelu proto zvažují především některá fakta. Domnívám se, že zejména z nedávné i vzdálenější historie válek jsou empirické poznatky tohoto charakteru nezastupitelným prostředkem. Naopak pro vyvozování poznatků o budoucnosti se používá extemporalní metody podle zásady, že prodloužení spojnice již dvou bodů ukazuje směr.

Domnívám se, že z hlediska významu tématu by bylo vhodné hned v úvodu poukázat na několik obecných poznatků z historie lidstva v oblasti válečných konfliktů. Především je možno konstatovat, že **způsoby řešení rozporů násilnými prostředky jsou trvalým jevem světových dějin**. Skutečností zůstává, že **dějiny lidstva jsou převážně dějinami válek**. Historikové vypočítali, že v době od roku 1469 před našim letopočtem až do roku 1930 našeho letopočtu bylo pouze 264 let mírových, ale 3135 válečných. Nelze se proto domnívat, že by právě následující století tento trend úplně zvrátilo. Navíc se nepodařilo vypracovat a dojednat koncepční systém mírového řešení sporů ani v Evropě, natož pak ve světovém měřítku, nemluvě již o jeho mezinárodně právní závaznosti.

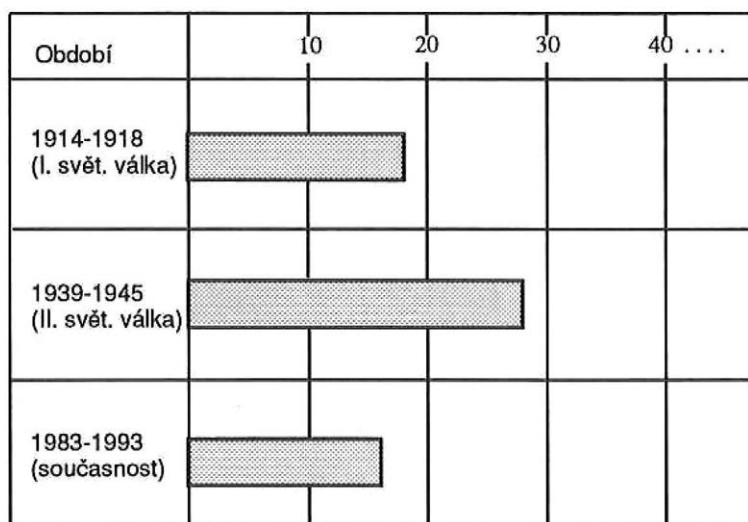
Dále je možné vzít v úvahu skutečnost, že mentalita „homo sapiens“ se v podstatě nezměnila. Stále přetrvává jedna z dominantních vlastností, již je touha po moci a bohatství, která je na jedné straně určitou silou vývoje, na druhé straně však i zdrojem krizí, konfliktů různé intenzity a rozsahu, od individuálních až k mezinárodním.

Co se však podstatně změnilo je technický pokrok, který při nedostatečném zvládnutí vede ke katastrofě. Ve vojenské oblasti navíc vývoj vysokých technologií kvalitativně nových zbraní otevírá stále širší možnosti k růstu jejich ničivé síly a bojové efektivity. Právě zde je onen zásadní rozpor mezi rychlými změnami techniky a technologií, a pomalou evolucí mentality.

Konečně je zde celosvětová základna pro další konflikty, spočívající v příkrých rozdílech v ekonomické úrovni a ve skutečnosti, že ve světě je okolo 3000 národů, z nichž většina nemá možnost přímé správy svých záležitostí ani vyřešeny vztahy k sousedům. Přitom Organizace spojených národů se svými 184 státy se začíná stávat těžko ovladatelnou a neakceschopnou organizací. Některé úvahy spějí k závěrům, že v prvních dvou - třech dekádách 21. století může počet členských států vzrůst až na 300 - 400.

Všechny předchozí prvky pak mohou být součástí dnes již často diskutované **kolize kultur**, které je nutno věnovat určitou pozornost včetně hodnocení její specifické váhy a možností. I v případě dalšího zvýšení jejího významu, intenzity a rozsahu by to však znamenalo pouze ideologické zdůvodnění reálných cílů. První výrazné znaky zde však již jsou v tvrzení o neslučitelnosti západního demokratického modelu společnosti s východním autokraticko-konfuciánským a v narůstajícím islámským fundamentalismu.

To je ovšem pouze obecný rámec možných konfliktů. Samotné spojení analýzy a modelu může z neuspořádaných údajů vytvořit překvapující souvislý obraz. Článek s použitím následujících grafů ukazuje nejen vzestup počtu ozbrojených konfliktů, ale i jejich obětí jako ilustraci uvedených základních východisek. Rozvíjení a zároveň i testování teorie je

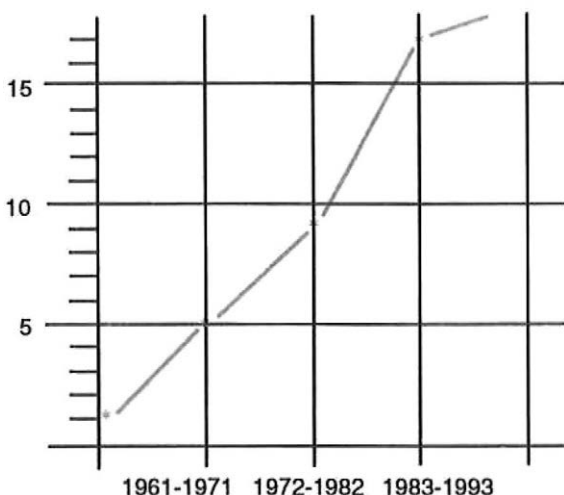
Graf 1: Počet států účastnících se aktivně válečných operací

nezbytnou součástí strategického plánování, které má z hlediska současného a složitého budoucího vývoje krizí a konfliktů nezastupitelnou úlohu.

V tomto ohledu se často namítá, a do jisté míry oprávněně, že krize, konflikty a války po několika posledních desítkách let ukazují vedle nahodilého kolísání i celkovou tendenci pozvolného globálního narůstání. K odůvodnění tohoto tvrzení následují dva grafy. První z nich hodnotí širší časové rozpětí (1918 - 1993) z hlediska počtu států účastnících se aktivně válečných operací.

K odůvodnění předchozího tvrzení je sestaven i graf 2. Soustřeďuje přehled o válkách z posledních více jak třiceti let (1961 - 1993). S využitím povšechných znalostí o válkách z *Notfallvorsorge und Zivile Verteidigung* 3/93 shrnuje znalosti v oblasti novodobých válek. Podklady k němu vypracoval stockholmský Institut pro výzkum otázek míru. Institut definuje válku jako konflikt velkého a trvalého rozsahu, kde zároveň zahyne následkem bojů nejméně 1000 osob.

S přihlédnutím ke zmíněné omezující podmínce budou s největší pravděpodobností celkové souhrny (zejména za poslední období) ještě mnohem hrozivější. Vzhledem k živelnosti a nepřehlednosti vývoje krizí, konfliktů a válek nelze v plném rozsahu okamžitě přesné hodnoty aplikovat. Pro informační podporu však dostupná čísla účel splní. Poslední třicetileté období je v grafu rozděleno do třech stejných časových úseků.

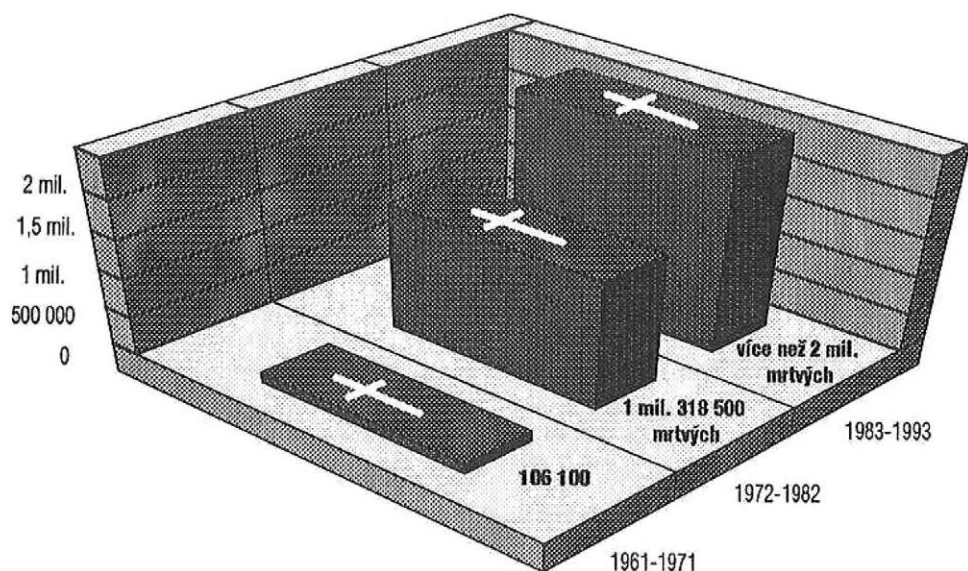

Graf 2: Vývoj počtu válek (ozbrojených konfliktů) v letech 1961-1993

Křivka znázorňující příští období by byla ještě strmější v případě, že se rozšíří zadání o některá bezpečnostní rizika spojená například s neuváženým rozšiřováním vysokých zbrojních technologií nebo o nekontrolovatelné rozšiřování jaderných zbraní, případně jiných druhů a komponentů zbraní hromadného ničení.

Tím se pochopitelně komplikuje udržení míru a současně potvrzuje domněnka, která deklaruje, že se pravděpodobně nepodaří krize a konflikty v průběhu příštího období bezproblémově odstranit. Konflikty zájmů budou o to složitější, že leckdy již dnes nabývají stále výraznější podobu mezi rozdílnými civilizačními, kulturními a náboženskými okruhy.

Vzhledem k takovým současným fenoménům, jako je masové rozšiřování konfliktů, zvýšení účinnosti zbraňových systémů a zdokonalování jiných podmínek přípravy a vedení konfliktů a válek, rostou i jejich následky. Nejde o nové objevy či nepodložené hypotézy, ale o zkoumání budoucích opatření v bezpečnostní oblasti státu. Jedině tak bude možné negativním jevům však předcházet a v případech nutnosti i krizím a konfliktům účinně čelit. Následky válek, zejména rostoucí početní stavy mrtvých v období za posledních třicet let, ukazuje následující graf.

Graf 3: Vývoj počtu mrtvých ve válkách (ozbrojených konfliktech) v letech 1961 - 1993

Při pokračování současných tendencí nárůstu krizí a konfliktů budou jejich následky ještě výraznější. Svědčí o tom zasazení vysoce přesných a účinných zbraní a nové technologie jejich použití. Velké ztráty na živé síle jsou v dnešních válkách i při jejich vedení primitivními bojovými prostředky, bez uplatňování platných doktrinních zásad a způsobů vedení vojenských operací.

Přes tragické následky posledních válek nelze jejich vzniku v příštím období zabránit. Za příčiny lze označit například i schopnost přizpůsobit se nové mezinárodní situaci, nové možnosti technologií, otevření národních ekonomik, vlastnictví materiálů strategického významu a jejich využívání, respektive zneužívání aj. Perspektivní vývoj má v tomto směru více variant, ale stále výrazněji se rýsuje nástin podoby jedné z nich.

Alternativy budoucího vývoje uvažují vždy vlastní situaci jako konstantu a rozpracovávají pouze možnosti vývoje podstatného okolí. Základní otázkou budoucího vývoje je pokračující proces politických, kulturních a ekonomických přeměn ve světovém měřítku na cestě k demokracii a tržnímu hospodářství. Současně s tím se budou měnit a prohlubovat rozdíly v kulturní a civilizační architektuře světa. To se odrazí v jevových stránkách, z nichž nejvýznamnější pravděpodobně budou snahy o nalezení vlastní identity, uplatnění práva na sebeurčení, seberealizaci a jejich promítání do změn v regionech i celkového uspořádání světa.

Vlastní budoucí vývoj bude pravděpodobně ovlivňován politickou kulturou, úrovní lidských práv, občanských svobod, právního řádu a dalších aspektů, stejně jako snahou o potlačování základních lidských hodnot. Porušení některého z těchto základních pilířů vždy vedlo a povede k ohrožení bezpečnosti k nejistotám vývoje. V rámci vytvoření nepředpojatého potenciálního prostředí národní obrany je nutné vzít při sestavování modelu možných příštích ozbrojených sil v úvahu to, že tyto otázky jsou prioritní již nyní. Tím více na nich záleží mozaika budoucnosti. Její základní drobné části se sestavují již dnes.

Prostřednictvím tohoto modelu se vyvodí poznatky, které mohou být užitečné z hlediska hlubšího propracování složitých budoucích procesů tohoto charakteru. Nezastupitelná je přitom nepřetržitá komunikace mezi všemi, kdo se obranou z dlouhodobého hlediska zabývají. Ale především mezi těmi, komu na mírové budoucnosti záleží, mezi odborníky, veřejností i státní správou. V tom je hlavní přínos polemiky k stanovenému tématu.

Náměty modelu budoucí armády obsahují množství omezujících a zároveň zjednodušujících podmínek. **Hlavní omezující podmínkou je oddělení modelu od praktického hlediska koncipování obranné politiky.** Obrannou politiku v kontextu výzkumu budoucího vývoje krizí, konfliktů a válek obecně by bylo účelné založit na počítačovém modelování složitě provázaného systému vojensko-politických jevů, při uplatnění různých variant vývoje. Například při charakteristickém narůstání krizových jevů či jiném vývoji apod. Následují ještě některé další omezující podmínky modelu, například:

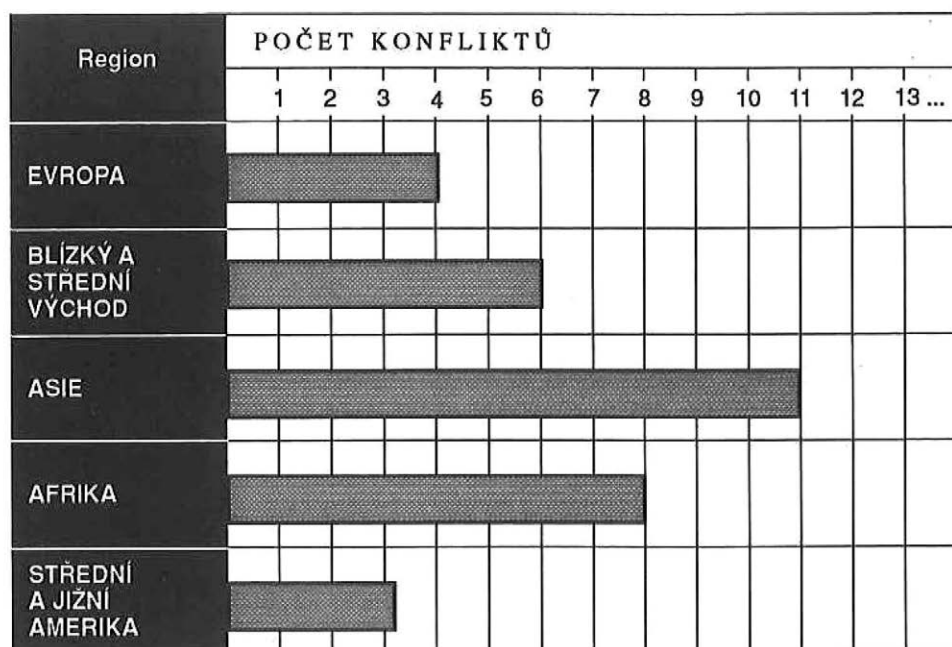
- pouze povšechné řešení problémů,
- rámcové zaměření bez komplexního rozpracování systémů C^4I^2 ,
- na nejnutnější míru je omezeno rozpracování problematiky druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a logistiky,
- zúžení tematiky na výběr fragmentů v otázkách návaznosti na prostředí, ve kterém by se prakticky model uskutečňoval,
- nejsou rozpracovány otázky způsobů použití ozbrojených sil, není definován protivník,
- uplatňované normy, pojmy, zásady a činnosti mají účinnost výhradně pro zvolený případ.

Souvislosti všech těchto procesů jsou složité a předpovědi i pro nejdokonalejší počítače tvrdou (zřejmě v řadě případů ještě doposud neřešitelnou) realitou. Většina souhrnných poznatků nicméně shodně naznačuje, že krize, konflikty a války se příští době nevyhnou.

Potvrzují to mj. i logické úsudky z analogií historického vývoje, stejně jako trendy s tendencemi, které jsou vyvozeny na základě pozorování bezpečnostních aspektů dnešní doby. Zmiňují se o tom také prognostické, politologické a sociologické studie. Viz například výstižné pojednání sociologa Samuela P. Huntingtona v práci „Střetnutí civilizací“.

(Překlad zmíněné publikace je uložen v Ústavu obranných studií pod evidenčním číslem 610/93.)

V budoucnosti se zpravidla bude jednat o civilizační, kulturní, etnické, historické a další nedefinované vlivy antagonismů. Jde o jevy, které lze snadno zneužít pro rozdmýchávání konfliktů, jak o tom například svědčí události na území bývalé Jugoslávie. V multi-laterálních mezinárodních vztazích zatím působí rozptýleně a stávají se příčinou konfliktů v různých regionech světa, jak ukazuje graf 4. Pravděpodobně ještě nastanou výraznější změny spojené s migrací obyvatelstva a jinými negativními jevy v ekonomické, ekologické a jiné oblasti. I když budou tyto problémy dopadat na různé země a regiony s rozdílnou úrovní, je patrné, že se do budoucnosti promítnou celkově negativně. Nejedná se o pesimistický pohled, ale reálná fakta současného světa.

Graf 4: Přehled válek v letech 1961-1993 podle regionů

Přehled ukazuje, že země zmíněných (i jiných) oblastí světa se bez spolehlivých záruk obranného charakteru neobejdou. Ještě dlouho nebude totiž síla ani vůle, ale především připravených a odhodlaných lidí k aktivitám, které by z roku na rok, desetiletí na desetiletí tyto tendence změnily. Navíc pokračuje hromadění nepřeborného množství problémů nejrůznější bezpečnostní povahy a situace graduji i plošně přerůstají z krizí do konfliktů. Je potom logické, že úloha ozbrojených sil bude mít z perspektivního hlediska význam nejen tam, kde je již v současné době situace skutečně vážná.

Na základě toho by měla být věnována větší pozornost nepředvídatelnosti nebo obtížné předvídatelnosti bezpečnostní situace jak v mezikontinentálním, tak i vnitrokontinentálním rozsahu. Právě to je totiž hlavním předpokladem pro existenci armád a jejich nutnou včasnou přípravu na všechny možné varianty použití z důvodu změny bezpečnostní situace.

Je to jako s dlouho ukrytou chorobou, která se naplno projeví až časem. Komplikovaná nemoc se snadněji překoná nasazením odborně připraveného týmu lékařů. Ať se to vezme jakkoliv, armáda je tady proto, aby byla použita, když je to nutné. Pouze spolehlivá systémová opatření v oblasti obrany jednotlivých zemí přispějí k udržování míru. Z toho je patrné, že nastávající éra se s největší pravděpodobností bez společenské instituce - armády - prostě neobejde.

I další okolnosti a podmínky budoucího vývoje nabádají, aby se k problematice obrany přistupovalo komplexně. Zároveň s výstavbou armády se musí rozvíjet teorie možností použití sil a prostředků novými způsoby. Vojenská teorie vždy vyžaduje časové zvýhodnění jednoho až dvou kroků před požadavky praxe. To i přesto, že drtivá většina lidí na Zemi je dnes velmi znepokojena představou, že člověk sám svou činností přispívá k svému ničení tím, že vytváří podmínky pro vznik konfliktů v třetím tisíciletí.

Když sledujeme křivku vývoje krizí, konfliktů a válek v porovnání s vývojem vojensko-politické situace a celkovou bezpečnostní situací ve světě v poslední době, nelze si nepovšimnout výraznějšího poklesu imunity některých lokalit vůči vzniku válek. Zpravidla vznikají vyhocením nahromaděných problémů, různých lokálních a jiných zájmů, jejichž řešení politickými prostředky není účinné a v řadě případů ani účelné. K prosazení a nastolení míru už zůstává jenom vojenská síla.

To ovšem předpokládá změny směrem k zefektivnění obranného úsilí. Mnohé státy (zejména s demokratickou orientací) již tuto cestu sledují, a tak mají naději na spolehlivější bezpečnostní záruky. Výhody tohoto druhu se uvádějí do souvislosti s celkovým bezpečnostním prostředím dnešní, především ale vzdálenější budoucnosti. Je to jeden z mnoha dalších argumentů, proč právě opatření, jako je budování ozbrojených složek, zejména armády, by se mělo stát samozřejmostí i v nastávajícím třetím tisíciletí.

Zajišťování mírových mezinárodních vztahů v budoucnosti bude mj. spočívat na fungující autonomní akceschopné (bojeschopné) armádě svobodného, samostatného a suverénního státu. Zásady existence a výstavby armády nejsou v rozporu ani s mezinárodním právem ani se smlouvami o odzbrojení. Důležité je, aby byly v souladu s principy funkce demokratického státu. Pak je to v naprostém souladu s příspěvkem k celkové bezpečnostní stabilitě v regionu. Jedině na takovém základě bude možno ochránit vlastní národ a zároveň přispět k udržení celkové světové mírové stability.

S tím souvisí následující studijní model armády malého státu 21. století. Jde o vysvětlení reality s pomocí uplatnění verbálního modelu, který pracuje s **motivy imaginární typové armády smyšleného státu, např. Axyz.** Model je pouze prostředkem k novým teoretickým poznatkům, nemá tudíž žádnou souvislost s konkrétní armádou reálné země. Soustřeďuje poznatky, záměry, názory a zkušenosti.

Verbální model je možnou variantou armády malého státu v příštím století. Zásady této armády nejsou v rozporu s dosaženými mezinárodními mírovými úmluvami o odzbrojení, Mezinárodního práva válečného, principy a praxí demokratického státu.

Zejména vychází z toho, že:

- ◆ tendence vývoje krizí a konfliktů připisují význam ozbrojeným silám,
- ◆ plnit úkol k zajištění bezpečnosti státu znamená přispívat k celkové stabilitě v regionu a ve světě,
- ◆ dosáhnout plné účinnosti opatření směřující k obraně státu je stále závažnější vzhledem k narůstajícím hrozbám,
- ◆ obrana nepočetného státu je záležitostí celého národa.

Problematika bezpečnostního prostředí není v modelu nadhodnocována, ani podceňována. Model zohledňuje latentní stav předpokládaných krizových jevů, jejichž míru s největší pravděpodobností určí až reálný průběh třetího tisíciletí. Význam přijímaných opatření nutných pro obranu státu v tomto ohledu potvrdí až čas.

V modelu se uplatňují názory, které nejsou výslovně oficiálními stanovisky. Uveřejňované poznatky jsou polemické s cílem podnítit širší diskusi k problematice.

Základní aspekty modelu armády nastávajícího jednadvacátého století vycházejí z toho, že:

- ▲ charakter armády, organizační struktura, výzbroj a technika, automatizované systémy velení a řízení C^4I^2 , logistika a další podmínky umožňují její zapojení do variabilní struktury multilaterálních ozbrojených sil stabilního spojeneckého bezpečnostního systému, výhradně strukturovaného podle fungujícího mezinárodního práva (patrně systému celosvětového bezpečnostního významu),
- ▲ základnímu požadavku vzájemné mezinárodní kooperace ve vojenské oblasti odpovídají legislativní i exekutivní hlediska s nezastupitelnou kontinuitou zásadních dokumentů a s celospolečenským bezpečnostním a vojenským významem, která se trvale aktualizují na základě vojensko-politického vývoje prostředí státu a jeho bližšího i vzdálenějšího okolí,
- ▲ ozbrojené síly jsou flexibilní a jsou připraveny k připojení do celosvětových automatizovaných systémů velení C^4I^2 ,
- ▲ armáda s využitím C^4I^2 realizuje nejsložitější úkoly v kooperaci s vyspělými armádami světa na základě mírových úmluv celosvětového významu,
- ▲ početní stavy a struktura ozbrojených sil, zejména armády, odpovídají mezinárodnímu a vnitropolitickému vývoji, ekonomickým a jiným podmínkám společnosti, požadavkům vojenské vědy, vojenské strategii a rozvoji techniky a technologií; v souladu s tím pokračuje příprava vojsk, trvalé zdokonalování dovedností velitelů a štábů v přípravě a vedení obranných operací, schopností vrcholového managementu v přípravě řízení obrany, za plného využití informačních technologií a uplatnění uceleného systému logistiky,
- ▲ logistické zabezpečení armády je odrazem stavu ekonomiky státu. Podle možnosti odpovídá vybavení armády moderní technikou a výzbrojí kompatibilní s vyspělými armádami,
- ▲ k dosažení žádaného účinku má obrana státu všeobčanský charakter se zachováním branné povinnosti, zakotvené v ústavě státu; neprofesionální část armády se rozvíjí na principu územního doplňování včetně výcviku záloh,

- ▲ armáda úzce prolíná demokratickou společností; u vojáků všech kategorií se rozvíjejí občanské principy, které zajišťují odpovídající postavení příslušníků armády v demokratické společnosti; na druhé straně připravenost k plnění úkolů obrany se projevuje vysokou úrovní vojensko-odborných, technických, společenskovedních, všeobecně kulturních znalostí a etnických hodnot příslušníků armády i jejich fyzickou zdatností,
- ▲ síly a prostředky armády se jednoznačně ztotožňují s hodnotovou orientací demokratické společnosti a vnitřním demokratickým přesvědčením; armáda výrazněji přispívá k rozvoji seberealizace svých příslušníků saturací jejich potřeb,
- ▲ armáda je jedním z rozhodujících stabilizujících faktorů společenského života; garantuje spolehlivou bezpečnost a ochraňuje majetek občanů, fyzických i právnických osob a je základním prvkem (uzavřeného, autonomního) bezpečnostního systému.

Z hlediska postavení a významu státu musí model možné budoucí armády respektovat rozvíjení strategické koncepce obrany a přitom vycházet z toho, že armáda je budována jako vysoce profesionalizovaná. Avšak bránit suverenitu státu je vlasteneckou povinností a nezadatelným právem každého občana, jakož i celého národa k zachování své existence. Model proto předpokládá, že se obrana státu zakládá na národním, všelidovém principu. Stát s menším počtem obyvatelstva by si měl s největší pravděpodobností i v daleké budoucnosti zachovat všeobecnou brannou povinnost při respektování toho, že:

- délka vojenské základní služby se na základě ekonomických podmínek, úspěšné profesionalizace vybraných funkcí a zejména výrazného zájmu o službu v ozbrojených silách omezí na nutnou míru,
- naplňování vojenských útvarů a jednotek bude zřejmě výhodnější při dodržování teritoriálního doplňování,
- výcvik záloh bude probíhat pravděpodobně podle teritoriálních oblastí (v střediscích).

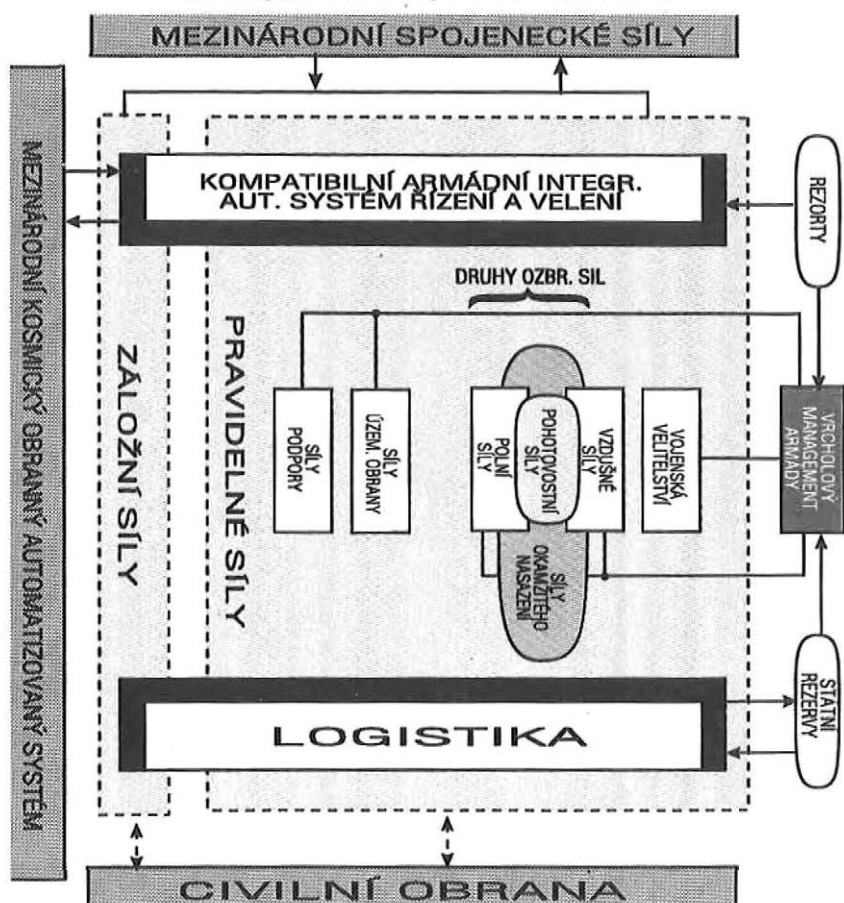
Model předpokládá, že síly obrany na teritoriu státu budou sehrávat významnější roli. Mohou se připravovat například jako mechanizované (motorizované) i jiné síly. Svazky a jednotky „zálohy“, tvořené plným rozvinutím za mobilizace, se mohou budovat například jako pěší (motorizované). Tyto svazky mohou podle situace plnit obranné úkoly autonomně i v návaznosti na armádu.

Podstatou státu Axyz je model malé armády, která se dělí (v závislosti na dosahovaných ekonomických výsledcích státu a jiných okolnostech, zejména vývoji techniky vedení operací a bojů) na **vzdušné síly** a **pozemní síly**. V závislosti na procentuální vyváženosti počtů a výkonu vojenské služby na pravidelné síly a záložní síly - viz schéma.

Moderní mobilní flexibilní síly tvořící **síly okamžitého rozmístění** jsou základem armády, která je kompatibilní s vyspělými armádami v systémech C⁴I². Jsou zároveň **silami rychlé reakce, pozemního vojska, prostředků letectva a sil proti vzdušným úderům. Civilní obrana** (v souladu s mezinárodně platnými konvencemi) může být jen profesionální.

Další složkou přiloženého grafického modelu jsou **útvary a svazky sil územní obrany**, tvořené smíšeně profesionály a vojáky základní služby. **Svazky a útvary záloh** jsou tvořeny výcvikovými středisky záloh, ve kterých jsou jako stálý stav vojáci z povolání a (na čas zabezpečující chod služby útvarů a pravidelně povolávání na kondiční výcvik) vojáci ze zálohy (nebo v případě mobilizace povolání do činné služby).

Grafický model armády 21. století (varianta)

Schéma

Grafický model též znázorňuje mezinárodní aktivity armády malého státu. Ukazuje se, že spojenecké principy kooperace mezi státy ve vojenské oblasti budou z mnoha důvodů základem celkové stability.

Některé základní budoucí jevy vyvozené z vojensko-politického vývoje jsou málo pochopitelné a vysoce sporné. Na základě toho výsledky modelu ukázaly trendy, nikoliv jistoty. V důležitých problémech si článek nezakládá monopol na pravdu. Přesto z pojednání zřetelně vyplynula potřeba výstavby budoucí armády. Na první pohled se zdají být požadavky na novou armádu vzdálenou budoucností. Avšak úvahy a pohledy v tomto směru nejsou, a ani nemohou být jednoznačné.

Nejen z článku je patrné, že případný ozbrojený konflikt v budoucnosti nevznikne sám od sebe, ale na základě výsledků dlouhotrvajících tendencí v politické, bezpečnostní, sociální, vojenské i jiné oblasti. Proto propojení obrany s budoucností a z toho plynoucí

úkoly v oblasti národní bezpečnosti je nutné zkoumat již nyní a nečekat až na onu pomyslnou chorobu a její případné smrtelné nebezpečí.

* * *

Je pochopitelné, že příští vývoj mezinárodní bezpečnosti se může ubírat i jinými směry. V mnohých vojenských a bezpečnostních otázkách může docházet k výrazným změnám oproti předpokladům. Praktická stránka modelu záleží na realitě prostředí, ve kterém se bude v praxi uskutečňovat. K těmto složitým polemickým otázkám se jistě vyjádří ještě jiní.